

บทบาทของผู้ปกครองในการประเมินพัฒนาการเด็กตามคู่มือ DSPM
The Roles of Parents in child development assessment
according to the DSPM Manual

สิทธิพงศ์ ปาปะกัง

Sittipong Papakang

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ สังกัดกลุ่มการพยาบาล หน่วยงานผู้ป่วยนอกศัลยกรรมกระดูก-ข้อและเด็ก
จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000

Clinical Nurse Specialist, Pediatric Orthopedic Outpatient Department, Nursing Service Center, Mahasarakham
Province, Postal Code 44000

(Received: 31 May 2022 Revised: 18 July 2022 Accepted: 25 July 2022)

บทคัดย่อ

เด็กคืออนาคตของชาติ การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้นั้น การปูพื้นฐานในช่วงแรกของชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญโดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสมอง การที่เด็กที่มีพัฒนาการที่ดี จะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวได้ดี มีความยืดหยุ่น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีกว่าเด็กที่มีพัฒนาการที่ล่าช้า พัฒนาการของเด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานของชีวิตและจิตใจ เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี มีความสำคัญต่อการพัฒนาสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ พัฒนาการที่ผิดปกติจะส่งผลกระทบต่อโอกาสที่จะมีพัฒนาการก้าวหน้าตามวัย ทำให้เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม ผู้ปกครองคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด เป็นผู้ช่วยในการดูแลเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตแข็งแรงตามวัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้ปกครองจึงมีบทบาทที่สำคัญมากในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยแรกของชีวิต บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ปกครอง ในการประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้คู่มือ DSPM ซึ่งเป็นคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีความตระหนัก ใส่ใจ และมองเห็นถึงความสำคัญของการประเมินพัฒนาการบุตรหลาน เพื่อให้บุตรหลานมีพัฒนาการที่ดี สมวัยตามเกณฑ์ สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขสืบไป

คำสำคัญ : บทบาทผู้ปกครอง, คู่มือ DSPM

Corresponding Author: *E-mail: nurse_nurse_nurse@hotmail.com

Abstract

Children are the future of the nation. That child can grow up to be good adults. Laying the groundwork in the early stages of life is especially important for brain development. that children with good development This will result in a good learning and adaptation process. flexible able to live in society better than children with delayed development. The development of early childhood is therefore the most important stage in shaping the foundations of life and mind. From birth to 5 years of age, it is essential for the development of a full-fledged adult. Developmental abnormalities affect the loss of opportunity for progressive development with age. make it a burden on family and society Parents are those closest to the child. Parents, therefore, play a very important role in promoting the development of children in the early stages of life. This academic article Its purpose is to show the importance of parents. To assess child development using the DSPM guide. which is a manual to monitor and promote early childhood development So that parents can be aware, care and see the importance of evaluating their child's development.

Keywords : Parent' roles, DSPM guide

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พัฒนาการล่าช้าในเด็ก ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องได้รับการดูแลและให้การช่วยเหลือ การที่เด็กมีพัฒนาการล่าช้าพบว่า มีผลกระทบต่างๆมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านตัวเด็กเอง ที่อาจเสียโอกาสที่จะมีพัฒนาการก้าวหน้าตามศักยภาพ ทำให้เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ยังเป็นปัญหาระดับชาติ โดยรัฐบาลจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดู และสูญเสียงบประมาณในการช่วยเหลือดูแลต่อไป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็ก ได้แก่ปัจจัยของผู้ปกครอง ปัจจัยตัวเด็กเอง ปัจจัยด้านการดูแลขณะตั้งครรภ์ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมและป้องกันได้ โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้ปกครอง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถควบคุมที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองคือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สามารถที่จะประเมินหรือดูแลให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย อีกทั้งยังช่วยคัดกรองพัฒนาการเด็กเบื้องต้น ทำให้สามารถให้การดูแลได้ทันเวลาเมื่อพบว่าเด็กสงสัยหรือมีพัฒนาการที่ล่าช้า ซึ่งปัจจุบันนี้ทางกระทรวงสาธารณสุข ได้แจกหนังสือคู่มือคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้น (DSPM) สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อใช้ในการประเมินคัดกรองพัฒนาการของเด็ก โดยได้รับคำแนะนำการใช้คู่มือจากสถานพยาบาลโดยมีเจ้าหน้าที่ช่วยอธิบาย แนะนำการใช้คู่มือเบื้องต้นให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อนำกลับไปใช้ประเมินพัฒนาการของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการที่จะช่วยคัดกรอง ประเมินพัฒนาการของเด็กได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันยังพบว่าผู้ปกครองเองยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้คู่มือ DSPM เท่าที่ควร ซึ่งสังเกตจากการที่ผู้ปกครองพาเด็กมารับบริการฉีดวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี จากการสอบถามถึงการใช้คู่มือ DSPM ที่เจ้าหน้าที่ได้แจก

ให้เมื่อตอนแรกคลอด พบว่าผู้ปกครองบางรายไม่ได้เปิดอ่านคู่มือ มีบางรายคู่มือหาย บางรายไม่เข้าใจวิธีการใช้คู่มือ เป็นต้น เมื่อเจ้าหน้าที่ประเมินพัฒนาการพบว่าเด็กบางรายมีพัฒนาการที่ล่าช้า ทำให้เด็กเสียโอกาสในการที่จะได้รับการดูแลได้อย่างทันเวลา จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองยังไม่ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการใช้คู่มือ DSPM ในการประเมินพัฒนาการเด็กเท่าที่ควร ดังนั้นการที่ผู้ปกครองมองเห็นถึงความสำคัญตระหนักใส่ใจในการใช้คู่มือ DSPM จะช่วยให้สามารถประเมินพัฒนาการเด็กให้ดีขึ้นได้ และถือเป็นบทบาทหลักที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

จากการศึกษาสถานการณ์ข้อมูลเฝ้าระวังด้านส่งเสริมสุขภาพด้านพัฒนาการปฐมวัยเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2564 พบว่าเป้าหมายการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 1,515,545 ราย สามารถคัดกรองได้ 1,345,511 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.8 พบพัฒนาการเด็กสมวัยจำนวน 968,253 ราย คิดเป็นร้อยละ 72 และสงสัยพัฒนาการล่าช้า จำนวน 377,253 ราย คิดเป็นร้อยละ 28 ซึ่งในจำนวนที่สงสัยล่าช้าได้มีการส่งต่อไปกระตุ้นพัฒนาการภายใน 30 วัน พบว่ามีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 99⁽¹⁾ จากสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยปี พ.ศ. 2561 – 2564 พบว่าพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย (ฐานข้อมูล Health Data Center กระทรวงสาธารณสุข ประมวลผล ณ วันที่ 15 มีนาคม 2564) ดังนั้นการประเมินคัดกรองพัฒนาการในเด็กกลุ่มนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่พ่อแม่ผู้ปกครอง จะต้องมีความตระหนักใส่ใจและเข้าใจการประเมินพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้บุตรหลานมีพัฒนาการที่สมวัย อันจะส่งผลต่อความเจริญทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีตามมา

บทบาทผู้ปกครองในการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยคู่มือ DSPM

ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัย และกรมสุขภาพจิต ได้มีการพัฒนาคู่มือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual) เป็นคู่มือที่ใช้เฝ้าระวังการเจริญเติบโตและส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย ซึ่งประกอบไปด้วยการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน คือ พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา พัฒนาการด้านการเข้าใจภาษา พัฒนาการด้านการใช้ภาษา และพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม โดยปรับแนวคิดใหม่ให้ผู้ปกครองเด็กเป็นผู้เฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเป็นคู่มือในการประเมินพัฒนาการเบื้องต้นสำหรับผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กให้เป็นไปตามเกณฑ์ เป็นคู่มืออย่างง่ายที่ผู้ปกครองสามารถใช้ในการประเมินคัดกรองเด็กเมื่ออยู่ที่บ้านได้ เพื่อสังเกตเด็กว่ามีพัฒนาการที่สมวัยหรือไม่ กรณีที่ผู้ปกครองประเมินเด็กไม่ผ่าน จะมีคำอธิบายในการฝึกทักษะในข้อนั้นๆ เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถฝึกกระตุ้นเด็กได้ จากการศึกษาพบว่าเด็กที่มารดาไม่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้คู่มือ DSPM เด็กจะมีโอกาสเสี่ยงที่จะมีพัฒนาการล่าช้ามากกว่าเด็กกลุ่มที่ผู้ปกครองได้รับการสอน 8.6 เท่า⁽²⁾ ดังนั้นการคัดกรองและประเมินพัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครอง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย

การใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

เมื่อผู้ปกครองได้รับคำแนะนำและคู่มือจากเจ้าหน้าที่แล้ว ให้ผู้ปกครองกลับไปทบทวนอ่านทำความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติกับเด็ก เพื่อความแม่นยำ และเกิดการประเมินที่ความถูกต้องน่าเชื่อถือและเป็น

ประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของผู้ปกครอง

1.1 การเตรียมตัวของผู้ปกครอง ทำความสะอาดร่างกายให้พร้อมก่อนหยิบจับเด็กและอุปกรณ์การประเมิน และต้องไม่อยู่ในสภาวะที่ร่างกายเจ็บป่วยหรือไม่สบาย

1.2 การเตรียมเด็ก ในการประเมิน เด็กจะต้องไม่อยู่ในภาวะเจ็บป่วยป่วย ไม่หิว ไม่ง่วง หรืออึดเกินไป หรือหงุดหงิด งอแง เนื่องจากจะทำให้เด็กไม่ให้ความร่วมมือในการประเมิน ผู้ปกครองอาจพาเด็กเข้าห้องน้ำซบถ่ายให้เรียบร้อยก่อนการประเมิน เพื่อไม่ให้เกิดความตึงเครียดในการประเมิน

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ ผู้ปกครองต้องจัดเตรียมและตรวจสอบอุปกรณ์ให้ครบตามหมวดหมู่ และเรียงตามลำดับการใช้ก่อนหลัง ซึ่งอุปกรณ์บางอย่างสามารถใช้วัสดุทดแทนในพื้นที่มีแทนได้ และควรตรวจสอบทำความสะอาดทุกครั้ง ก่อนและหลังการประเมิน

1.4 การเตรียมสถานที่สำหรับประเมินพัฒนาการเด็ก ควรเป็นห้องหรือมุมที่เป็นสัดส่วน ไม่คับแคบเกินไป อากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อให้เด็กรู้สึกสบาย ไม่หงุดหงิดและให้ความร่วมมือในการประเมิน ไม่มีสิ่งอื่นที่กระตุ้นหรือรบกวนความสนใจของเด็ก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ รูปหรือวัตถุที่มีสีสันฉูดฉาด ควรเป็นห้องที่ไม่มีเสียงดังรบกวน หรือมีคนอื่นผ่านไปมา พื้นห้องสะอาด ปลอดภัย ไม่ลื่น ไม่มีสิ่งของที่อาจเป็นอันตรายในมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในห้องต้องมีความปลอดภัย ไม่แหลมคม ไม่มีเหลี่ยมหรือมุมที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ควรมีการจัดเบาะ โต๊ะ หรือ เก้าอี้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินในแต่ละช่วงวัยให้เหมาะสม

2. ขั้นตอนการเตรียมศึกษารายละเอียดเนื้อหาของคู่มือ

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ครู และผู้ดูแลเด็ก	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก
แรกเกิด - 1 เดือน	1 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ท่านอนคว่ำยกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้ (GM)	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำบนเบาะนอน แขนทั้งสองข้างอยู่หน้าไหล่ สังเกตเด็กยกศีรษะ ผ่าน : เด็กสามารถยกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ เขย่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าเด็ก ระยะห่างประมาณ 30 ซม. เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วค่อย ๆ เคลื่อนของเล่นมาทางด้านซ้ายหรือขวา เพื่อให้เด็กหันศีรษะมองตาม ถ้าเด็กทำไม่ได้ช่วยประคองศีรษะเด็กให้หันตาม ทำซ้ำอีกครั้งโดยเปลี่ยนให้เคลื่อนของเล่นมาทางด้านตรงข้าม
	2 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	มองตามถึงกึ่งกลางลำตัว (FM) อุปกรณ์: ลูกบอลผ้าสีแดง	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ถือลูกบอลผ้าสีแดงห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. ขยับลูกบอลผ้าสีแดงเพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจ แล้วเคลื่อนลูกบอลผ้าสีแดงช้า ๆ ไปทางด้านข้างลำตัวเด็กข้างใดข้างหนึ่ง เคลื่อนลูกบอลผ้าสีแดงกลับมายังจุดกึ่งกลางลำตัวเด็ก ผ่าน : เด็กมองตามลูกบอลผ้าสีแดง จากด้านข้างถึงระยะกึ่งกลางลำตัวได้	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ ๆ เด็ก ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. 2. เรียกให้เด็กสนใจ โดยเรียกชื่อเด็ก เมื่อเด็กสนใจมองให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวเด็กอย่างช้า ๆ เพื่อให้เด็กมองตาม 3. ถ้าเด็กไม่มองให้ช่วยเหลือโดยการประคองหน้าเด็กให้มองตาม 4. ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม ของเล่นที่ใช้แทนได้: อุปกรณ์ที่มีสีสันสดใส เช่น ลูกบอลยางประมาณ 10 ซม. เช่น ผ้า/ลูกบอลผ้า พู่ไหมพรม
	3 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	สะอึกหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ (RL)	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย 2. อยู่ห่างจากเด็กประมาณ 60 ซม. เรียกชื่อเด็กจากด้านข้างที่ละข้างทั้งซ้ายและขวา โดยพูดเสียงดังปกติ ผ่าน : เด็กแสดงการรับรู้ด้วยการกะพริบตา สะอึก หรือเคลื่อนไหวร่างกาย	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับเด็กจากด้านข้างที่ละข้างทั้งซ้ายและขวาโดยพูดเสียงดังกว่าปกติ 2. หากเด็กสะอึกหรือขยับตัวให้ยิ้มและสัมผัสตัวเด็ก ลดเสียงพูดคุยลงเรื่อย ๆ จนให้อยู่ในระดับปกติ

ตัวอย่างตารางคู่มือ DSPM (ที่มา:คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย;2562)

2.1 อายุ ในเนื้อหาช่องนี้จะแสดงให้เห็นในรายละเอียดของอายุเด็ก แยกอายุเป็นเดือน/ปีโดยให้ผู้ปกครองดูช่วงอายุของเด็กที่จะรับการประเมิน ในตัวอย่างนี้คือช่วงอายุ แรกเกิด – 1 เดือน

2.2 ข้อที่ ในช่องนี้จะให้ผู้ปกครองทำเครื่องหมายถูกในช่องสี่เหลี่ยม กรณีที่เด็กประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน

2.3 ทักษะ เด็กจะต้องทำทักษะในข้อนั้นๆได้ ซึ่งประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน ถ้าเด็กทำได้ให้ทำเครื่องหมายถูกในช่องสี่เหลี่ยมในช่องที่ผ่าน กรณีถ้าเด็กทำได้ให้ทำเครื่องหมายถูกในช่องสี่เหลี่ยมในช่องที่ไม่ผ่าน

2.4 วิธีประเมิน/เฝ้าระวัง คือผู้ปกครองจะต้องทำการประเมินเด็กตามรายละเอียดคู่มือ ถ้าเด็กทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ ให้ผ่าน กรณีที่เด็กไม่สามารถทำกิจกรรมในข้อนั้นได้ ให้ผู้ปกครองกลับไปฝึกในวิธีฝึกทักษะในช่องต่อไป

2.5 วิธีฝึกทักษะ กรณีที่เด็กไม่สามารถทำกิจกรรมในข้อนั้นได้ ผู้ปกครองต้องฝึกทักษะให้เด็กตามช่องวิธีฝึกทักษะ และประเมินเด็กซ้ำอีก 1 เดือนถัดมา ถ้าเด็กทำได้ ให้เด็กผ่าน แต่ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ทำเครื่องหมายถูกในช่อง ไม่ผ่าน เพื่อเด็กจะได้รับการประเมินต่ออีกครั้งกับเจ้าหน้าที่ต่อไป

ในระหว่างการประเมินเด็ก ถือเป็นช่วงเวลาที่ดีที่พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถพูดคุยหยอกเล่นกับเด็กทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง เป็นการ

ส่งเสริมทักษะพัฒนาการ ทักษะ EF ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีสมวัยและเกิดสัมพันธภาพและความอบอุ่นภายในครอบครัว ในบางกิจกรรมของ DSPM ยังช่วยสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก และเมื่อได้รับการฝึกทักษะบ่อยๆ เด็กจะเกิดจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กฉลาดและมี IQ ,EQ ที่ดีตามมา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก โดยเน้นการสร้างพ่อแม่คุณภาพ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน การที่ผู้ปกครองสามารถใช้คู่มือ DSPM ในการประเมินพัฒนาการเด็กก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งนี้ยังเป็นการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการในกรณีที่เด็กมีพัฒนาการล่าช้า จากสภาพปัญหาดังกล่าว เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือพัฒนาการไม่สมวัยส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ⁽²⁾ การดูแลเลี้ยงดูเด็กโดยผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างมาก ในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการในเด็ก สถานการณ์ปัจจุบันพบว่าเด็กปฐมวัยในกลุ่มเด็กเล็ก มีปัญหาพัฒนาการไม่สมวัยและมีพัฒนาการล่าช้าโดยพบมากที่สุดคือพัฒนาการด้านภาษา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวไม่มี ความรู้และเวลาในการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งที่ช่วงวัยนี้ สมองจะมีพัฒนาการสูงสุด ถ้าเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมจะส่งผลต่อสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ในระยะยาว⁽³⁾

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะ (maturity) ของอวัยวะระบบต่างๆ และตัวบุคคล ทำให้เพิ่มความสามารถของบุคคลให้ทำหน้าที่ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทำสิ่งที่ยาก

และซับซ้อนยิ่งขึ้นได้ ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่และความสามารถในการปรับตัวในภาวะใหม่ของบุคคลนั้น เช่น ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ฝึกการแก้ปัญหา การควบคุมตนเองและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับสังคม เป็นต้น⁽⁴⁾

พัฒนาการของเด็กวัย 0 - 5 ปี ช่วงอายุพัฒนาการของเด็กวัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ คือ

1. วัยทารก (Infancy) ตั้งแต่แรกคลอดถึง 12 เดือน เป็นช่วงที่มีพัฒนาการเร็วมากในด้านการเคลื่อนไหว สติปัญญา และสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูทำให้เด็กพัฒนา ความรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเมื่อโตขึ้น

2. วัยหัดเดิน (Toddler) อายุตั้งแต่ 1- 3 ขวบ เป็นระยะที่เด็กมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง จะเริ่มเดิน วิ่ง และสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจถึงความต้องการของตนเอง เริ่มแยกตัว ออกจากมารดาและผู้อื่นได้ และเริ่มพัฒนาความรู้สึกที่เป็นอิสระ เริ่มควบคุมตนเอง ต้องการจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

3. วัยก่อนเรียน (Preschool) อายุตั้งแต่ 3 - 6 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีความพร้อมจะเข้าโรงเรียน เด็กจะสนใจในการทำกิจกรรมและค้นคว้า ต้องการพัฒนาด้านภาษาและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่กว้างขึ้น เด็กสามารถควบคุมตนเองและเอาชนะอุปสรรค และต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น⁽⁵⁾

พัฒนาการของเด็ก จะแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) เป็นพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น การนั่ง ยืน เดิน การทรงตัวและการเคลื่อนไหว เป็นต้น และพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการแก้ปัญหา เช่น การใช้มือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การหยิบจับของ และการขีดเขียน ซึ่ง

มนุษย์เริ่มมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อตั้งแต่วัยทารกแรกเกิดและมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดชีวิต⁽⁶⁾

2. พัฒนาการด้านสติปัญญา (Cognitive Development) และพัฒนาการด้านภาษา (Language Development) เป็นความสามารถในการเรียนรู้เชิงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ด้วยกระบวนการ การรับรู้ สังเกต จดจำ วิเคราะห์ คิดเชิงเหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ภาษาในการสื่อความหมายและความเข้าใจเป็นกระบวนการที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการรับรู้และเรียนรู้ของ ความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการใช้ภาษาในการสื่อความหมายต่าง ๆ การสัมผัสรูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ หรือการเรียกชื่อ เป็นต้น⁽⁷⁾

3. พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) เป็นความสามารถในการแสดงความรู้สึก เช่น ความพอใจ ความรัก ความชอบ ความโกรธ และความกลัว เป็นต้น พัฒนาการด้านอารมณ์เป็น ความสามารถในการควบคุมการแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการสร้าง ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self-Esteem) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นการสนับสนุน และส่งเสริม ให้เด็กได้แสดงออกที่เหมาะสมกับวัยสามารถรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง สำหรับพัฒนาการในด้านนี้ ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เป็นที่รัก การได้รับการยอมรับ และความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งส่งผลดีต่อตนเองและเรียนรู้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในสังคมได้เมื่อเด็กโตขึ้น ทำให้เด็กสามารถเข้ากับผู้อื่นได้⁽⁷⁾

4. พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) และคุณธรรม (Moral Development) เป็นทักษะความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ ร่วมกับผู้อื่น ใน

การปรับตัว การทำตามบทบาทหน้าที่ของตน ความร่วมมือกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ การเป็นตัวของตัวเอง และการรู้จักกาลเทศะ ซึ่งพัฒนาการด้านสังคม และคุณธรรม ช่วยให้เด็กมีความสามารถในการปรับตัว ใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น และดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวัน การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมและคุณธรรมได้ โดยการสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม การได้เล่นอย่างอิสระ การเล่นกับเด็กวัยเดียวกัน ได้รู้จักแบ่งปัน และการรอคอย เป็นต้น เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น อาบน้ำ แต่งตัว ใส่รองเท้าเองได้ บอกเวลาจะขับถ่ายได้ ถอดกางเกง เข้าห้องน้ำเอง และทำความสะอาดหลังขับถ่ายได้ เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัว เพื่อให้สังคมยอมรับ ทำตัวให้เข้ากลุ่มได้ รู้จักให้ รับ รู้จักผ่อนปรน รู้จักแบ่งปัน เด็กเรียนรู้จากคำสอน คำอธิบายและการกระทำของพ่อแม่ เด็กรู้สึกละอายใจเมื่อทำผิด เด็กเริ่มรู้จักการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เมื่อเห็นแม่เสียใจเด็กอาจเอาตุ๊กตามาปลอบ เป็นต้น⁽⁷⁾

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลที่ได้รับเด็กไว้ในความดูแล และทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็ก ด้วยความรักและเอาใจใส่ตลอดจนให้การศึกษากับเด็กดูแลความปลอดภัย นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังต้องทำหน้าที่ดูแลชีวิตพื้นฐานทั่วไปของเด็ก คอยชี้แนะแนวทาง สนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมสิ่งที่ดีให้แก่เด็ก ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เจริญสมวัย ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกๆด้าน เพราะช่วงชีวิตทองของเด็กอยู่ในช่วงปฐมวัย วัยนี้เด็กจะอยู่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากที่สุด ดังนั้น ผู้ปกครอง จะต้องสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข มีพัฒนาการที่ดี สมวัย มีทักษะทางสังคมที่ดี ซึ่งเด็กจะเจริญเติบโตได้มากน้อยเพียงใด อยู่ที่บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นสำคัญ ที่จะคอยอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เด็กวัยแรกเกิดถึง 5 ปีเป็นวัยที่กำลังเริ่มอยากรู้ มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการความเป็นอิสระ มีความต้องการอะไรหลากหลายอย่าง ข้างจินตนาการ ข้างสงสัย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญ ของชีวิต พัฒนาการเด็กเป็นรากฐานของการพัฒนา มนุษย์ เป็นระยะที่มีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการ อย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์ โดยเฉพาะระบบประสาทและสมอง เป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจและอธิบาย ด้วยภาษาง่ายๆ ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านความคิด และการกล้าแสดงออกในวัยต่อไป การส่งเสริมการ เจริญเติบโตและพัฒนาการกลุ่มเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้อง เหมาะสม จะทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีมี ทักษะทางปัญญา ทักษะการเรียนรู้ ทักษะ สังคม และ ทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และได้รับการ พัฒนาได้เต็มศักยภาพ⁽⁸⁾

ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเด็กใน ด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย การที่เด็กได้รับการสัมผัส โอบกอดจากพ่อแม่ จะทำให้เกิดการกระตุ้น พัฒนาการของเด็กและสนองตอบความตื่นตัวของระบบ ประสาทของเด็ก นอกจากนี้ พ่อแม่ควรจัดเวลา สถานที่ เพื่อให้ลูกได้เคลื่อนไหว ออกกำลังกายและเล่น ได้อย่างปลอดภัย ลูกจะเรียนรู้ได้มากจากการเล่นได้ แสดงออก เลียนแบบท่าทางจากคนที่เล่นด้วย พ่อแม่ ควรสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการของลูก เพื่อจะได้เข้าใจ ธรรมชาติและความรู้สึกนึกคิดของลูก และเป็นการ ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่มัดเล็ก อีก ด้วย

2. ด้านอารมณ์/จิตใจ พ่อแม่ผู้ปกครองควร ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด ด้วยความรักและความเข้าใจ ทำให้ลูกมีจิตใจดีให้โอกาสลูกเรียนรู้ และฝึกทำสิ่งต่างๆ ใน สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร พ่อแม่ต้องรับ

ฟังและพูดคุยโต้ตอบกับลูก จำเป็นต้องให้เวลาและเอา ใจใส่ลูกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจ การฝึกให้ลูกเป็นคนมีน้ำใจมีคุณธรรมจะทำให้เขา เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

3. ด้านสังคม เด็กจะซึมซับค่านิยม และ วัฒนธรรมที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นมารยาท ทางสังคม หรือแม้แต่เรื่องราวระเบียบวินัยทางสังคม การรักและชื่นชมธรรมชาติล้วนเป็นเรื่องที่พ่อแม่ ต้องชี้ ให้ลูกสนใจและปลูกฝัง ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเด็กจะเลียนแบบจากผู้ที่พบเห็น ซึ่งจะทำให้เด็ก รู้จักกาลเทศะ รู้ผิดรู้ชอบและคุ้นเคยกับสิ่งที่ดีงาม เป็น ประโยชน์ต่อชีวิต รู้จักกฎกติกาของสังคม เป็นต้น

4. ด้านสติปัญญา พ่อแม่สามารถจูงใจให้ลูก มี ความใฝ่รู้ กล้าแสดงความคิดเห็น ฝึกให้ลูกเป็นคนรู้จัก คิดได้โดยให้ความสนใจ ในสิ่งที่ลูกกำลังทำ ฝึกให้ลูก สังเกตสิ่งต่างๆรอบๆตัว ให้ลูกได้มีโอกาสเรียนรู้จากการ ลองถูกลองผิดบ้าง ให้มีความคิดที่แปลกใหม่ พยายาม ให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งนี้ ควรอยู่บน พื้นฐานของการใช้เหตุผล ความสามารถ ความคิด สร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ หากเข้าใจ ถึง แนวทางพื้นฐานเบื้องต้น คือ การฝึก การสังเกต ที่ สำคัญ เสรีภาพในครอบครัวจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด การสร้างสรรค์ สามารถประสบความสำเร็จในอนาคต ได้ ทั้งนี้พ่อแม่ต้องไม่ปิดกั้นหนทางในการสร้างสรรค์ ของลูกน้อย⁽⁸⁾

อย่างที่ทราบกันดีว่าช่วงทองของชีวิตคือช่วง อายุ 0 – 5 ปี ช่วงวัยนี้สมองของคนเราจะมีการพัฒนา เป็นอย่างมาก ซึ่งพบว่าเด็กวัยนี้เริ่มมีการเรียนรู้ต่อ สภาพแวดล้อมภายนอก เริ่มมีการอยากรู้อยากเห็น มี การเลียนแบบ และเริ่มสังเกตเห็นพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน ดังนั้นการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงวัย นี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่จะสามารถประเมินว่าเด็กมี พัฒนาการที่สมวัยหรือไม่ หรือถ้าหากพบว่ามีปัญหา

พัฒนาการที่ล่าช้า จะได้รับการรักษาแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองจึงมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะประเมินคัดกรอง ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัยและสามารถเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นคนที่มีความคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต่อไป การเป็นผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองในสถานะแบบไหนก็ตามที่ล้วนแล้วแต่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นหลักทั้งสิ้น รวมไปถึงบทบาทของผู้ปกครองก็อาจจะมุ่งเน้นไปที่ตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการดูแลเอาใจใส่ขั้นพื้นฐานในเรื่องต่างๆ เช่น ด้านอาหารการกิน ด้านสุขอนามัย ด้านความปลอดภัย การให้ความรัก การให้การศึกษา เพื่อที่เด็กจะสามารถเติบโตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีความสุข ดังนั้นพ่อแม่เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เพื่อที่จะได้มีอนาคตที่ดีและดำเนินอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เพราะพ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่เด็กได้รู้จักและเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด พร้อมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการ ขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และให้ความรักความอบอุ่นกับเด็ก เด็กจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพแบบใด ก็ขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านได้ เพราะเด็กจะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และจะเป็นผู้ที่ให้กำเนิดเด็กรุ่น ต่อๆ ไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด⁽⁸⁾ ฉะนั้นครอบครัวจึงถือได้ว่าเป็นหน่วยงานแรกของเด็ก จึงมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่งต่อการพัฒนาของเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดและวัยต่อมา เพราะหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูเพื่อจะส่งเสริมให้เด็กของตนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญาซึ่งผลลัพธ์ของการอบรมเลี้ยงดูนี้จะเป็นเสมือนพื้นฐานรองรับบทบาทอื่น ๆ ของเด็กต่อไปในอนาคต

บทสรุป

การที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้นั้น การมีพัฒนาการที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ พัฒนาการที่ดีจะถือว่าเป็นกำไรชีวิตให้กับตัวเด็กและผู้ปกครอง ถ้าหากพบว่าเด็กที่เกิดมามีพัฒนาการที่ล่าช้าไม่สมวัย แต่หากได้มีการประเมินคัดกรองเบื้องต้นตั้งแต่ยังเล็กๆ เด็กคนนั้นก็จะมีโอกาสที่จะจะมีพัฒนาการที่ดีสมวัยในอนาคตต่อไปได้ ซึ่งผู้ที่สามารถช่วยเหลือดูแลเด็กได้นั้นก็คือพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และควรเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงวัยทองของชีวิต จะเห็นว่าการคัดกรองประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้คู่มือ DSPM เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน ที่ผู้ปกครองสามารถทำได้ เพียงแต่จะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาและฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และผู้ปกครองเองต้องให้ความสำคัญตระหนักและใส่ใจในคู่มือ เพื่อช่วยในการคัดกรองพัฒนาการเด็กเบื้องต้น ก่อนที่จะส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ในรายที่พบความผิดปกติล่าช้า ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการดูแลรักษาที่ทันเวลาที่ต่อไป ถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับตัวเด็ก ทำให้เด็กที่เกิดมามีพัฒนาการที่ดีสมวัยและเป็นกำลังสำคัญหลักของชาติสืบไป

เอกสารอ้างอิง

1. สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมอนามัย. [อินเทอร์เน็ต].2565 [เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://nichanamaimoph.go.th/th/general-of-50>.
2. บุชบา อรรถาวิรุ,และบำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ. รูปแบบการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กศูนย์อนามัยที่5ราชบุรี.วารสารมนุษยศาสตร์และ

- สังคมศาสตร์วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
2561; 13(3): 229-242
3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ
สองพ.ศ.2560- 2564. กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี;2562.
 4. พนิดา ศิริอำพันธ์กุล.ประสิทธิผลของโปรแกรม
การเสริมสร้างศักยภาพครอบครัวและส่งเสริม
กระตุ้นพัฒนาการเด็กโดยการเล่นต่อความรู้ การ
ดูแลเด็กของพ่อแม่และพฤติกรรมกำกับการปรับตัวของ
เด็กออทิสซึม.วารสารพยาบาลทหารบก. 2562;
20(1): 311-320.
 5. ยุทธนา ศิลปรัสมิ์ และคณะ.การศึกษาพัฒนาการ
ไม่สมวัยของ เด็กปฐมวัยใน จังหวัด
นครศรีธรรมราช. [อินเทอร์เน็ต] .2565 [เข้าถึง
เมื่อ 29 มีนาคม 2565]. เข้าถึงได้จาก
nstru.ac.th/home
 - ex/eportfolio//pic/academy/24913974.pdf
? 1605807160.
 6. มนัสมีน เจะโนะ,และรอฮานี เจอะอาแซ.ผลของ
โปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการเด็กอย่างมีส่วนร่วม
ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อพัฒนาการ
ของเด็กอายุ 2-5ปี.วารสารวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2562; 30(2): 80-
88.7.
 7. Siriratraekha,T.Child Development. Retrieved.
[Internet].2006 [cited 2016 14 August].
Available from: [http://www.happyhomedclinic.com/
academy/sp02-development.pdf](http://www.happyhomedclinic.com/academy/sp02-development.pdf). (in Thai);
 8. มยุรา วิริยเวช. บทบาทของผู้ปกครองคนไทยใน
การส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ
สำหรับเด็กปฐมวัย:กรณีศึกษา ในโรงเรียน
นานาชาติในประเทศไทย.วารสาร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2561; 12(2): 133-
147.